תורה אור

בקבר להנחיל לאחיו מן האב אינו והא הוה *עוברא ופרכס עד תלת פרכוסי אמר מר בריה דרב אשי *מידי דהוה אזנב הלטאה דמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר לומר שממעט בחלק בכורה ואמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בן שנולד אחר מיתת האב אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא °וילדו לו בעינן בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא °יכיר בעינן והא ליכא והלכתא ככל הני לישני דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: וההורגו חייב: דכתיב °ואיש כי יכה כל נפש מ"מ: והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: למאי הלכתא אמר רב פפא לענין אבלות כמאן דלא כרשב"ג *דאמר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספק הוי הכא במאי עסקינן דקים ליה שכלו לו חדשיו: **מתני'** בת *שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה *וחייבין עליה משום אשת איש ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון נשאת לכהן תאכל בתרומה בא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה °בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין *עליה והיא פטורה *פחות מכן כנותן אצבע בעין: **גמ'** ת"ר בת ג' שנים מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכ"א בת ג' שנים ויום אחד מאי בינייהו אמרי דבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו ור' יוחנן אמר * ל' יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו מיתיבי בת ג' שנים ואפי' בת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בת שלש שנים ויום אחד

בשלמא

בקבר. כי מת הוא קודם לה: ופרכס. עובר שמעי אמו אחר מיתתה פרכס פרכוסי. אלמא היא מייתה ברישא: לומר שממעט כו'. מתניתין דקתני נוטל ומנחיל לומר שממעט בחלק בכורה כגון אם היה בן יום אחד כשמת אביו והיה לו אח בכור ואח פשוט ומת הוא אחר אביו נוטל הוא מאביו את חלק רביעי שבנכסיו ומנחילו לשני אחיו וחולקין הבכור והפשוט את חלקו של זה בשוה ונמצא ממעט בחלק הבכור דאי לאו איהו הוה שקיל בכור תרי תילתי כגון מששה זהובים ארבעה ופשוט נוטל ב' זהובים ועכשיו נוטל הבכור ג' זהובים כנגד שני אחין ומחלקו של זה ג' רביעי זהוב נמצאו ביד בכור ד' זהובים חסר רביע וביד פשוט ב' זהובים ורביע. ודוקא בן יום א' אבל עובר אינו ממעט כדאמר לקמן בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק הבכורה ונוטל הבכור שליש בכורתו וכן שלשתן יחלקו ב' שלישים: מאי טעמא. אמרינן בן יום אחד דממעט אבל עובר לא: וילדו לו בעינן. משמע' בחייו: בכור שנולד אחר מיתת אביו. כגון מת אביו והאשה מעוברת תאומים אין היוצא ראשון נוטל פי שנים. בלאו תאומים לא משכחת לה דכיון דבכור לא נולד עד מות אביו פשוט מהיכן בא. אי נמי שהיו לו ב' נשים מעוברות: כמאן דלא כר' שמעון. אסיפא דמתני' קאי דקא חשיב בן יום אחד בן קיימא: באדם. דאילו בבהמה שמונה ימים לא הוי נפל*: **מתני'** בת ג' שנים. ביאתה ביאה לכל דבר: מתקדשת. אם מסרה אביה לכך: אם בא עליה יבם קנאה. זכה בנכסי אחיו ליורשה* ולטמא לה: וחייבין עליה. אם קבל בה אביה קדושין מזה ובא אחר עליה נהרג דביאתה ביאה: ומטמאה את בועלה. אם היא נדה. אבל פחות מכן אע"ג שמטמאה במגע אינה מטמאה את בועלה משום בועל נדה לטומאת ז' אלא משום נוגע ולטומאת ערב: תחתון. של בועל נדה: כעליונו. של זב: מן הפסולין. כגון חלל נתין וממזר ועבד ועובד כוכבים: פסלה. מתרומת אביה אם היא בת כהן כדתניא בגמרא דאלמנה לכהן גדול ביבמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית שבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר* כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: מכל העריות. כגון אביה או אחיה: והיא פטורה. מפני שהיא קטנה ולאו בת עונשין: **גמ'** ערב ראש השנה. של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי בת ביאה עד יום אחרון של שלישית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יום ראשון ברביעית: שלשים יום איכא בינייהו. לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יום בשנה שלישית הויא בת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא בינייהו טובא:

בשלמא

ו בס"א: לו משום.

אבל יצא ראשו אין דוחין נפש מפני נפש ומיהו אפשר דדוקא הכא דלאמו מיהא לא מחייב ההורגו עד שיצא ראשו שתלוי קצת בחיות אמו אבל הכא דמתה חייב משום דכמונח בקופסא דמי ולה"ת אם תמצי לומר דמותר להורגו בבטן אפי' מתה אמו ולא הוי כמונח בקופסא אמאי מחללין עליו את השבת שמביאין סכין דרך ר"ה לקרוע האם כדמוכח בפ' קמא דערכין (דף ז:) וי"ל דמכל מקום משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת אף ע"ג דמותר להורגו דהא גוסס בידי אדם שהורגו פטור כדאמר פרק הנשרפין (סנהדרין עח.) דרוב גוססים למיתה ומחללין את השבת עליו כדאמר פרק בתרא דיומא (ד' פה.) דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב: **מאי** טעמא וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא איצטריך למדרש מוילדו כדאמר בפ' מי שמת (ב"ב דף קמב:): **איש** כי יכה כל נפש אפילו כל דהו. הא קרא כתיב באמור אל הכהנים ותימה דבריש הנחנקין (סנהדרין דף פד:) דריש מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש*: **הא** לא שהה ספקא הוי. משמע הכא דלרבנן הוי טפי בר קיימא מלרשב"ג דאפילו בן יום א' הוי לדידהו בן קיימא וכן בפ' החולץ (יבמות דף לו:) ואיתא בתוספתא *מתניא פלוגתייהו על בן ח' דלרבנן אפילו שהה שלשים יום הוי נפל ואתא רשב"ג למימר דאם שהה ל' יום הוי בר קיימא דאמר בן ז' הוא ואישתהויי אשתהי וכן בפרק הערל (יבמות דף פ:) ויש לומר דבתרתי פליגי ודייק מהא דקאמר רשב"ג אם שהה ל' יום אינו נפל כיון דקאי ארבנן דאמרי בבר ח' דהוי נפל ומדנקט כל ששהה משמע דבכל ולדות בעי רשב"ג יום ל' ואם כן שמעינהו לרבנן דלאו בל' תלוי אלא בחדשי העיבור:

דקים ליה דכלו לו חדשיו. הא לא קים ליה ספקא הוי ובנפל מן הגג או אכלו ארי איירי דבפיקן ומת אפילו לרבנן הוי נפל כדאמר פרק רבי אליעזר אם לא הביא (שבת קלו.) ואם תאמר אם כן מאי טעמא דרשב"ג כיון דליכא ריעותא אמאי אינו מתאבל עליו דניזיל אחר רוב ולדות דהוו בני קיימא וכפ' רבי אליעזר אם לא הביא (שם) דאסר ההוא טבלה דאשתהיו ביומא דשביעאה משום דהתם פסיק הלכה כרשב"ג אמאי לא אזלינן בתר רובא וי"ל דנפלים הוי מיעוט דשכיח ודבר שהוא הוא ולכך החמירו חכמים ולענין אבלות הקילו וגדולה מזאת מצינו דאמר בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) דיום ל' כשלפניו לענין אבלות אע"ג דקי"ל בהחולץ (יבמות לו:) דמת ביום ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא וא"ת דהכא אמר דבלא שהה ספקא הוא ואינו מתאבל עליו ובמסכת שמחות (פ"ד ה"ג) תנן ספק אחיו ספק אינו אחיו מתאבל עליו וי"ל דשאני התם כיון דבר קיימא הוא אי אין מתאבל עליו סברי עלמא דאין מתאבלין על אחין א"נ בספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דמה נפשך חד מינייהו חייב ונגלי הדבר לפטור שניהם: **שלשים** יום איכא בינייהו. הא דלא קאמר יום אחד בשנה חשוב שנה איכא בינייהו דלרבי מאיר בב' שנים ויום אחד סגי ולא הוי פליג אברייתא דבסמוך היינו משום דשנת ג' בשביל יום אחד לא הוה קרי ליה שלש שנים וא"ת ולימא דיום ראשון של שנה רביעית איכא בינייהו דלרבי מאיר במקצת היום סגי ולרבנן בעינן מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר פ"ב דזבחים (דף כה:) דשעות פוסלות בקדשים וי"ל דקים ליה דרבנן לא בעו מעת לעת ועוד דאם כן הוה ליה לר' מאיר למתני ג' שנים ויום אחד והוה ליה לפרושי דלא בעינן מעת לעת והא דתנן בפרק אלו נערות (כתובות דף כט.) הגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד יש לה קנס לא אתיא כרבי מאיר מדמצריך יום אחד אחר שלש שנים ואם תאמר והיכי מוכח התם דרישא כרבי מאיר דקאמר פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא והתם ע"כ אסיפא דמתני' סמיך דקתני (א) כל מקום שיש מכר אין קנס דמנערות איכא למימר דלא אתי למעוטי קטנה אלא בוגרת דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:) תנן אין חייב הבא על נערה המאורסה עד שתהא נערה ודייק התם דהאי לאפוקי קטנה דהא לאפוקי בוגרת אלא על נערה מכבי ליה אלמא נערה אפילו קטנה משמע אלא אסיפא סמיך כדפרישית והיכי דייק מסיפא דמתני' דרישא נמי ר"מ כיון דמציעתא לא אתיא כוותיה וי"ל דלאו ממש ר"מ היא קאמר אלא דדייק דתנא דההוא פירקא סבר דקטנה אין לה קנס כדקתני בסיפא וא"כ נערות נקט לאפוקי קטנה ורבא דפריך בפ"ק דכתובות (דף יא.) הגיורת יש לה קנס יהבינן לה קנס דזוטא ולכלה בהוצאה נכרים אלמא סבר דמתני' סבר דקטנה יש לה קנס היינו משום דסבר כיון דהך בבא דגיורת לא אתיא כר' מאיר במאי דנקט שלש שנים ויום אחד אם כן גם לענין דקטנה יש לה קנס אתיא כרבנן (ב) וה"ה דפריך בפ' ד' וה' (ב"ק לח.) ממתני' דאלו נערות (דף כט.) דקתני כותית יש לה קנס לרבי מאיר אע"ג דההיא דגיורת לא אתיא כר"מ מ"מ כיון דסתם מתני' ר"מ היא מאי דמצינן לאוקמי כוותיה מוקמינן:

אחר

נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ב מהל' נחלות הל"ט סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רעז סעיף ה:
סח ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ג:
סט ד ה ו מיי' פ"א מהל' אבל הל"ו והל"ז סמג עשין מדרבנן טוש"ע י"ד סי' שעד סעי' ח:
ע ז מיי' פ"ג מהל' אישות הלי"א טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' א:
עא ח [מיי' פ"א מהל' יבום הל"ו] טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ד:
עב ט מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל"ג:
עג י מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ג:
עד כ מיי' פ"ו מהל' תרומות הל"ג:
עה ל מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ג [והל"ו] ופ"ה הל"ט והל' כ טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ט וסי' ז סעי' יג:
[עי' תוס' סנהדרין סד: ד"ה כ"ג]
עו מ מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל"ג:
[השגת פט"ו ה"ד]

ב"ב קמב.
[שם: ערכין ז. חולין סח.]

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלשים וכו' דקתני כ"מ. נ"ב דף כט ע"ב: (ב) באו"ד כרבנן וכו' דפריך:

שבת קלה: יבמות לו: ודף פ: [תוספתא דשבת פט"ו ה"ז]

סנהדרין נה: סט. קדושין י. יבמות נז.

[illegible]

[illegible]

◆

מוסף רש"י

אזנב הלטאה. אם חותכין אותה מפרכסת [illegible] (ערכין ז.). כל ששהה שלשים יום. [illegible] שלשים יום (יבמות לו:) [illegible] (שם פ:). באדם אינו נפל. ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור [illegible] (שם). [illegible] בת שלש שנים ויום אחד. [illegible] (סנהדרין נה:) אבל פחות מכאן [illegible] (קדושין י.). מתקדשת בביאה. [illegible] (סנהדרין סט.) [illegible] (שם נה:).

(המשך בדף מה ב לחשה)

◆

תוספי הרא"ש

בתם וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא איצטריך וילדו לו כדפרשי' לעיל אלא אמרינן בפרק מי שמת: איש כי יכה כל נפש אדם. אמר' כל דהו האי קרא כתיב באמור אל הכהנים ותימה דבריש הנחנקין דריש ליה מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש לפי עדים: הא לא שהה ספיקא הוי משמע הא דחשיב בן קיימא לרבנן טפי מלרשב"ג. ותימה דבפ' החולץ משמע איפכא דבקשתתה אמרי רבנן דאפי' שהה ל' יום הוי נפל ולרשב"ג לא הוי נפל אלא אמרינן דבר ז' הוא ואישתהויי אישתהיי וי"ל דבתרתי פליגי דרבנן ח' פליגי [illegible] מתניא פלוגתייהו בתוספתא הא דאמרינן הכא דפליגי בסתם הולדות דייק תלמודא מדקתני במילתי' דרשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל דאי לא פליגי אלא בבן ח' כדתניא בתוספתא ה"ל למימר אם שהה ל' יום אינו נפל ומדנקט האי לישנא כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל משמע דשמעינהו לרבנן דמקילי בסתם הולדות לומר דיוצא לאויר מידי נפל. וקאמר רשב"ג דוקא אם שהה ל' יום באדם אינו נפל ולא מפליג רשב"ג בין סתם ולדות לבן ח' [illegible] אמר כל ששהה שכולל כל הולדות. ותימה היאך נידוק ליה ממתניתין אליבא דרבנן והא בפיוק ומת אפי' רבנן מודו ואמאי חייב באבילות וי"ל דמיתוקמא מתני' בנפל מן הגג ואכלו ארי ותימה בנפל מן הגג דליכא ריעותא מ"ט דרשב"ג ניזיל בתר רוב נשים דוולדו מעליא ילדן ות"ק דבפ' ר"א דמילה פסקינן כרשב"ג ואמרי' שבלא הלכתא ואישתהויי [illegible] ביומא דשביעאה וי"ל כיון דמיעוטא דנפלים מצוי והוות חיישינן למיעוטא כזה כדאמרינן גבי מים שאין להם סוף כיון דמיעוט ניצולין [חיישינן] ליה. ולענין אבלות נמי כיון דנפלים מצויין הן לא אזלינן בתר רובא להחמיר דלענין אבל"ת הקילו חכמים וגדולה מזו בפ' יש בכור כדאמרינן יום ל' כיום שלפניו לענין אבילות משום דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל אע"ג דקי"ל בפ' החולץ דאם (ילדה) [מת] בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא והיינו כקולי דמר וכקולי דמר לא חשו באבילות דרבנן. ותימה הכא אמרינן דהיכא דאינו שוהה דאינו מתאבל על הספק ובמס' שמחות תנן הספיקות מתאבלין עליהן וי"ל דהתם אמרי' בספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון דמה נפשך חד מינייהו חייב להתאבל ונגלי הדבר לפטור שניהן: וחייבין עליה משום אשת איש. פרש"י אם קבל בת אביה קדושין ובא עליה בתוך ביאה וק' לפי' למה לי למיתני הך בבא והיינו אם בא עליה אחד מן העריות האמורות בתורה מומתין על ידיה. ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר אם בא עליה יבם קנאה דלא תימא לא קנאה אלא מדרבנן מידי דהוה אביאת בן ט' קמ"ל דקנאה מדאורייתא וחייבין עליה משום אשת איש: ערב ראש השנה איכא בינייהו. לר' מאיר סגי ליה בערב ראש השנה לרבנן צריך שתכנס לשנה רביעית: שלשים יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו ותימא לימא שנה שלישית איכא בינייהו לבר יום אחד דלר' מאיר בשתי שנים ויום א' סגי דיום אחד בשנה חשוב שנה ולא הוה פליג אברייתא דבסמוך וי"ל דמשום יום אחד לא הוה קרי לה בת ג' שנים. ותימא ולימא יום ראשון של רביעית איכא בינייהו דלר' מאיר בתחלת שנה רביעית סגי ולרבנן בעי' מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר לקמן בפירקין לענין קדשים. וי"ל דקים ליה דלרבנן לא בעי מעת לעת ועוד דא"כ הל"ל מאיר הל"ל למיתני בת ג' שנים ויום אחד ולפרושי דלא בעינן מעת לעת: